

En strategi för att stärka utvecklingskraften i Sveriges landsbygder

– en sammanfattning

REGERINGSKANSLIET

Producerad av Kommunikationssekretariatet, Näringsdepartementet

Foto Ulf Huett Nilsson/Johnér

Tryck XBS Grafisk Service

Artikelnummer N9003

Innehållsförteckning

1	Sveriges landsbygder – en del av framtiden!	5
2	Vad menas med landsbygder?	6
3	Många goda utvecklingsförutsättningar	7
4	Strategiska insatser	8
	4.1 Enkelt, självklart och lönsamt att vara företagare	9
	4.2 Utbildning, forskning och innovationer	11
	4.3 En god service och förnyad välfärd	12
	4.4 Förbättrade kommunikationer och infrastruktur	13
	4.5 Attraktiva landsbygder med stora naturresurser och ökat lokalt inflytande	15
	4.6 En "landsbygdssäkrad" organisation	17

1 Sveriges landsbygder – en del av framtiden!

Sveriges landsbygder är viktiga för hela vårt lands framtid! Bara genom att tillvarata det engagemang och den utvecklingskraft som finns på landsbygderna skapas förutsättningar för tillväxt i hela landet. Därför är det viktigt att betona landsbygdernas värde och möjligheter.

Landsbygderna är rika på naturresurser och på kunniga och företagsamma människor. Här erbjuds goda boendemiljöer och natur- och kulturvärden som uppskattas både av svenskar och besökare från andra länder. Landsbygdsområdena är ofta väl integrerade med städerna och samhället i stort och många invånare väljer även växelvis boende i stad och på landsbygd.

Nytänkande och modern teknik skapar nya möjligheter för boende, företagande och utveckling av välfärden i hela landet. I en tid av omställning kan landsbygderna spela en avgörande roll för utvecklingen av ett hållbart samhälle genom bland annat satsningar på förnybar energi.

Regeringen deklarerade redan vid tillträdet 2006 att en nationell strategi för att stärka utvecklingskraften på landsbygden skulle utarbetas. Under de två och ett halvt år som gått sedan dess har regeringen fattat en rad strategiska beslut och tagit många initiativ för att ge landsbygderna bättre förutsättningar för boende och företagande. Mycket har genomförts för att stärka utvecklingskraften, medan andra åtgärder planeras eller utreds för att möta framtida utmaningar och möjligheter. I den här skriften sammanfattas innehållet i den strategi som regeringen överlämnat som en skrivelse till riksdagen.

näringsminister

jordbruksminister

2 Vad menas med landsbygder?

Begreppet "landsbygder" rymmer en stor variation av olika sociala, ekonomiska och miljömässiga förhållanden. Ingen definition passar i alla sammanhang. Beroende på syftet med en avgränsning, dess sammanhang och ibland vad som är praktiskt möjligt ser definitionerna därför olika ut.

Ibland finns det behov av att avgränsa landsbygder utifrån fysiska förutsättningar, exempelvis mark- och vattenresurser eller den fysiska miljön i övrigt. Andra gånger är det ändamålsenligt med socio-ekonomiska utgångspunkter, som till exempel gleshet eller tillgänglighet.

I Sverige används alltså, liksom i många andra länder, flera olika definitioner av landsbygder. Genom att arbeta med olika indelningar, beroende på vilka frågor och problem som analyseras eller vilka insatser som planeras, ökar träffsäkerheten.

Den absolut övervägande delen av Sveriges yta är landsbygd, en liten och minskande andel av befolkningen bor i utpräglade glesbygder och befolkningen är större och ökar i mer tätortsnära landsbygdsområden.

3 Många goda utvecklingsförutsättningar

Landsbygder med stark utvecklingskraft är en resurs för hela Sveriges utveckling och tillväxt, inte minst för den stora utmaningen att skapa ett hållbart samhälle. Landsbygderna har många goda förutsättningar för en långsiktigt positiv utveckling och tillväxt. Samtidigt måste mark- och vattenresurser brukas på ett sådant sätt att jord- och skogsbrukslandskapets höga natur- och kulturvärden inte förbrukas.

Ofta betonas bara landsbygdernas rika tillgångar på råvaror. Regeringen vill också lyfta fram att många landsbygdsområden har ett väl differentierat näringsliv med stora tillväxt- och utvecklingsmöjligheter. Företagandet i landsbygdsområden ökar och många nya verksamheter utvecklas. Andelen små företag är hög på landsbygden. Dessa företag är en viktig resurs för hållbar tillväxt och omvandling av näringslivet.

De "gröna" näringarna är en bas för hållbar tillväxt och utveckling i många områden. Det finns en stor utvecklingspotential i fortsatt vidareförädling av produkter från ett modernt jordbruk, ett effektivt skogsbruk samt en livskraftig livsmedelsindustri och fiskerinäring. I hela världen finns också långsiktigt en ökad efterfrågan på förnybara råvaror, bland annat för energiproduktion. I detta sammanhang är fortsatt utbyggnad av vindkraften en stor möjlighet. De svenska landsbygderna har nu unika möjligheter att både bidra till och dra nytta av utvecklingen.

Även livsmedelssektorn har stora utvecklingsmöjligheter och är viktig för sysselsättningen i många landsbygdsområden. Genom att koppla samman produktions- och förädlingsleden med turism och möjligheterna till måltidsupplevelser uppstår nya utvecklingsmöjligheter. Regeringen har lanserat visionen "Sverige – det nya matlandet" och vidtagit ett stort antal åtgärder för att stödja visionen. Det huvudsakliga målet är att skapa ökad sysselsättning.

Turistnäringen är en framtidsnäring för många landsbygder. Den växande turismen skapar efterfrågan på nya upplevelser och svenska landsbygder kan erbjuda natur- och kulturmiljöer med unika värden.

Ett konkurrenskraftigt näringsliv kräver god tillgång till energi till internationellt konkurrenskraftiga priser. Energifrågorna är samtidigt starkt kopplade till klimatförändringen. Åtgärder som leder till en ökad användning av förnybar energi är därför prioriterade.

Traditionella basnäringar som gruvor, stålindustrier, sågverk och pappersindustrier bidrar också till ekonomin och sysselsättningen. För dessa ofta mycket elintensiva industrier är fortsatt goda konkurrensvillkor en förutsättning.

Enskilda människor, byalag, intresseföreningar, folkrörelser och organisationers engagemang skapar framtidstro och står för en ökande del av nya initiativ och nytt entreprenörskap. Goda förutsättningar för aktörer på den lokala nivån att påverka kommunala, regionala och nationella planerings- och utvecklingsfrågor kan ytterligare stärka utvecklingskraften i olika landsbygder.

4 Strategiska insatser

Ett strategiskt arbetssätt på olika samhällsnivåer är nödvändigt för att landsbygdernas utvecklingskraft ska kunna tas tillvara. Regeringens arbete för att stärka landsbygderna bedrivs inom en rad olika sakområden. Det krävs därför insatser från och samverkan mellan alla politikområden i relevanta sakfrågor för att landsbygdernas resurser på bästa sätt ska kunna användas till förmån för hela landets tillväxt och sysselsättning.

De åtgärder som presenteras i strategin är inriktade mot en hållbar tillväxt genom ett konkurrenskraftigt näringsliv i alla landsbygder. Förutsättningarna för kvinnor och män, unga och gamla att driva lönsamma företag, arbeta och bo i Sveriges landsbygder ska stärkas. Det ska göras på ett miljö- och resurseffektivt sätt, så att resurserna brukas utan att förbrukas och med hjälp av ett förstärkt lokalt och regionalt inflytande och ansvar.

Den regionala tillväxtpolitiken och politiken för landsbygdens utveckling är hörnstenar för de strategiska insatserna. Båda har ett geografiskt perspektiv, vilket medför att i planering och genomförande av åtgärder tas stor hänsyn till de varierande förutsättningar som finns i olika delar av Sverige. Ett tvärsektorielt arbete förutsätter även ett nära samarbete mellan olika samhällssektorer och andra för landsbygdsutvecklingen viktiga politiska områden.

Det tvärsektorielle arbetet visar sig i strategier och program, som är viktiga delar av regeringens verktyg för politikens genomförande. Strategiska program som bidrar till en stärkt utvecklingskraft och tillväxt i Sveriges landsbygder är till exempel:

- Regionala tillväxtprogram
- Europeiska unionens strukturfondsprogram
- Sveriges landsbygdsprogram

- Programmet för Europeiska fiskefonden

I de regionala tillväxtprogrammen samordnas strategiska insatser inom samhällsområden som påverkar och skapar förutsättningar för att starta eller driva företag. Det totala beloppet för de åtgärder som ingick i programmen för 2007 uppgick till 14,8 miljarder kronor av offentliga och privata medel.

Strukturfonderna är de främsta verktygen för Europeiska unionens sammanhållningspolitik. Under programperioden 2007–2013 beräknas cirka 22 miljarder kronor av offentliga och privata medel fördelas genom åtta regionala strukturfondsprogram till projekt i alla delar av Sverige.

Sveriges landsbygdsprogram 2007–2013 är det viktigaste instrumentet för att stärka landsbygdernas utvecklingsförutsättningar. Under sjuårsperioden omfattar programmet cirka 35 miljarder kronor av offentliga medel. Till detta kommer ungefär 15 miljarder kronor i privata medel. En förstärkning av programmet fr.o.m. 2010 med cirka 700 miljoner kronor offentliga medel förbereds för att möta framtida utmaningar.

Programmet för Europeiska fiskefonden omfattar under perioden 2007–2013 cirka 980 miljoner kronor av offentliga medel.

I det följande presenteras en mängd viktiga åtgärder som regeringen hittills har vidtagit, och vissa som planeras, för att stärka utvecklingskraften i Sveriges landsbygder.

4.1 Enkelt, självklart och lönsamt att vara företagare

Kvinnors och mäns initiativrikedom och utvecklingskraft är en ständig källa till nya idéer och företag. Utvecklingsmöjligheterna i kvinnors företagande behöver dock nyttjas bättre och det är också mycket angeläget att i högre utsträckning ta till vara utrikes föddas arbetskraft och kompetens.

Ett ökat företagande i landsbygdsområden leder till en breddning av näringslivet och ny sysselsättning, vilket i sin tur förbättrar underlagen för kommersiell och offentlig service. Härigenom blir det attraktivare att driva företag och att bo i mindre orter, vilket i förlängningen kan påverka befolkningsutvecklingen i många landsbygdsområden positivt.

Många av de generella förbättringar som genomförs för näringslivet i hela Sverige är av strategisk betydelse också för landsbygdsföretagen. Eftersom landsbygderna i många avseenden har särskilda förutsättningar görs även särskilda insatser för vissa geografiska områden och näringar.

Exempel på åtgärder av stort värde för företag i landsbygder:

- Det har blivit lättare att få F-skattsedel.
- Marknaden för små och medelstora företag har vidgats genom en rad valfrihetsreformer inom välfärdssektorn.
- För att öka kvinnors företagande har 100 miljoner kronor per år anslagits under åren 2007–2009.
- Företagsrådgivningen hos Almi Företagspartner AB har stärkts.
- Ökade möjligheter till rådgivnings- och kompetensutvecklingsinsatser inför start av nya företag och utveckling av befintliga företag har skapats inom landsbygdsprogrammet.
- "Nystartskontor", en tjänst som ger individuellt anpassad vägledning inför företagsstart har etablerats på många platser i landet.
- Arbetet med regelförenklingar har intensifierats, t.ex. minskar de administrativa kostnaderna inom de gröna näringarna.
- Små företags möjligheter att delta i offentliga upphandlingar ska underlättas, bl.a. genom införande av en praktisk vägledning.
- En översyn pågår av de sociala trygghetssystemen för företagare, med syfte att genom tydligare och rättvisare regler främja ett ökat egenföretagande.
- Företagens sociala avgifter har sänkts med en procentenhet, vilket sänker kostnadstrycket på företagen med 13 miljarder kronor om året.
- Bolagsskatten har minskats med närmare två procentenheter.
- Skattelättnader för hushållsarbete har genomförts och de ska även omfatta s.k. ROT-arbeten.
- Almi Företagspartner AB har fått kraftigt utökat utlåningskapacitet och ökade möjligheter att finansiera en större andel av små företags kapitalbehov.
- Förmånsrätten för företagshypotek har återställts och statens förmånsrätt vid återkrav av lönegaranti avskaffats.
- Det högsta beloppet för regionalt bidrag till företagsutveckling (tidigare landsbygdsstöd) har höjts till 1 200 000 kronor under en treårsperiod.
- Förbättrade möjligheter att få regionalt investeringsstöd i stödområde B har införts.

- Inom landsbygdsprogrammet kan stöd till investeringar lämnas inom en ram av fyra miljarder kronor under perioden 2007–2013.
- Det regionala transportbidraget har anpassats bättre till små företag och anslaget har höjts väsentligt.
- Företagens kostnader reduceras genom att socialavgifterna är nedsatta i stödområde A, vilket motsvarar en skattenedsättning på 640 miljoner kronor för 2009.
- Avdraget för resor mellan bostaden och arbetsplatsen har höjts.
- Livsmedelssektorns konkurrenskraft stärks genom insatser för 49 miljoner kronor under 2009, för ökad export, utveckling av nya produkter, småskalig och ekologisk produktion och marknadsfrämjande.
- Insatserna inom landsbygdsprogrammet för ”mat med mervärden” stärks under åren 2009–2013 med ytterligare 30 miljoner kronor.
- Förslag om en sammanhållen klimat- och energipolitik har överlämnats till riksdagen.
- Tillståndprocessen vid etablering av vindkraft har förenklats.
- För att öka och utveckla biogasproduktion har ett särskilt investeringsstöd inrättats inom landsbygdsprogrammet.
- Genom minskade energiskatter och program för energieffektivisering på sammanlagt cirka 14 miljarder kronor per år tillförsäkras elintensiva näringar fortsatt goda konkurrensvillkor.
- Inom landsbygdsprogrammet, fiskeprogrammet och de regionala strukturfondsprogrammen beräknas sammantaget stora belopp användas för utveckling av landsbygdsturism.
- Utveckling av regionala hästkompetenscentrum främjas under 2009 genom riktade medel inom projektet Livskraftigt hästföretagande.

4.2 Utbildning, forskning och innovationer

Det är angeläget att fortsätta att utveckla utbildningar som är viktiga för landsbygdernas behov, särskilt dess näringsliv. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) har inrättat ett nytt agronomprogram med landsbygdsinriktning samt kandidatprogrammet "Landsbygder i förändring". Det finns även många andra utbildningar som anknyter till landsbygdsutveckling och som vänder sig till landsbygdsföretagare och landsbygdsbor.

Särskilt betydelsefulla när det gäller möjligheterna att genomföra högskoleutbildningar på distans är de s.k. lärcentrum som på senare år har skapats på många orter. Det lokala lärcentrumet fungerar som studiemiljö och mötesplats för olika grupper av studerande. Ett lärcentrum tillhandahåller service, stöd och hjälp inför och under studietiden.

Forskning behövs för landsbygdernas framtid. Det har dock saknats en kritisk massa av forskare som ger nödvändiga förutsättningar för en kvalificerad forskning inom området. Det saknas också organisationer och metoder för att föra ut kunskaperna till företagare och andra aktörer som är viktiga för landsbygdernas utveckling. Landsbygdernas utvecklingsmöjligheter och kunskaperna om dessa behöver därför lyftas fram bättre i forskningssammanhang.

Exempel på utbildningsåtgärder:

- Yrkesutbildningen på gymnasial och eftergymnasial nivå har stärkts, vilket är viktigt för många landsbygdsområden där det finns behov av personer med praktisk och hantverksmässig utbildning.
- Kommuner och landsting har fått nya möjligheter att lämna bidrag till utbildning och forskning vid universitet och högskolor samt utökade möjligheter att

medfinansiera projekt inom Europeiska unionens olika program.

- Möjligheter att finansiera lärcentrum och andra former av decentraliserad utbildning finns genom statliga insatser.
- Inom ramen för landsbygdsprogrammet kan viss verksamhet knuten till inrättandet av lärcentrum stödjas.

Exempel på åtgärder för forskning och innovation:

- Inom de regionala strukturfondsprogrammen kan betydande belopp användas till forskning och innovationer och delar av detta kan direkt eller indirekt komma landsbygder tillgodo.
- Sverige har, genom Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) initierat ett samarbete mellan forskningsfinansiärer inom Europeiska unionen på temat jordbruk, hållbar utveckling och landsbygdsutveckling.
- Formas har ett pågående forskningsprogram för utveckling av landsbygden.
- Inom landsbygdsprogrammet finns möjligheter att stödja landsbygdsföretags utveckling genom stöd för samarbeten med bland annat forskningsinstitutioner.
- Rennäringen stöds genom särskilda åtgärder för förmedling av forskningsresultat.
- Många myndigheter stödjer forskning som rör landsbygdernas utveckling.
- Genom nya medel för forskningsfinansiering, så kallade strategiska satsningar, sker en kraftig ökning av forskningsmedlen för områden av vikt för landsbygdernas utvecklingsmöjligheter.

4.3 En god service och förnyad välfärd

Insatser som syftar till en god tillgänglighet till såväl kommersiell som offentligt finansierad service är viktiga för att skapa en miljö där det är attraktivt att bo och arbeta samt starta och driva företag.

Insatserna inom serviceområdet ska därför utvecklas genom en mängd åtgärder, som tillsammans bidrar till en god tillgänglighet till service. Det är särskilt viktigt att stärka butiker och drivmedelsstationer som har strategisk betydelse för varuförsörjningen. Det är också viktigt att alla i Sverige, oavsett bostadsort, har tillgång till offentligt finansierad service.

Nya samverkanslösningar mellan servicegivare och nya lösningar med hjälp av modern informationsteknik utvecklas. En något sämre fysisk tillgänglighet kan ofta ersättas med en kvalitativt sett bättre tillgång till service, ibland med hjälp av kvalificerade IT-lösningar.

Landsbygdernas sociala och ekonomiska utveckling bygger i högre grad än tätorternas på samverkan mellan privata, offentliga och ideella aktörer. Olika samverkanslösningar är vanliga beroende på skilda lokala och regionala förutsättningar. Det kan till exempel gälla alternativa driftsformer och samverkan mellan kommuner, närings- och föreningslivet.

Även inom vården och omsorgen agerar regeringen aktivt för valfrihet, flexibilitet och lokalt anpassade lösningar. Det är särskilt viktigt i landsbygdsområden där servicen och befolkningsfunderlaget är begränsat.

Exempel på åtgärder:

- Regionala serviceprogram införs för att samordna insatser för ökad tillgänglighet till kommersiell och offentlig service i alla delar av landet.

- 17 miljoner kronor avses att avsättas för att stimulera lokala lösningar och initiativ inom serviceområdet.
- 30 miljoner kronor ska användas för att bevara och utveckla den kommersiella servicen, i första hand tillgången till drivmedel.
- Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Skatteverket har etablerat gemensamma lokala servicekontor i syfte att ge förbättrad service.
- Antalet poliser ska utökas till 20 000 och samtliga tingsrätter i norra Sverige ska vara kvar.
- Apoteksmarknaden ska öppnas för konkurrens i syfte att öka tillgängligheten till läkemedel.
- Det kommunala vårdnadsbidraget, barnomsorgspengen, jämställdhetsbonusen, den utökade valfriheten inom vård och omsorg samt skattelättnader för hushållsarbete är exempel på reformer som syftar till att öka kvinnors och mäns valfrihet.

4.4 Förbättrade kommunikationer och infrastruktur

Bra infrastruktur och kommunikationer skapar en god tillgänglighet för företag samt hel- eller deltidboende och besökare i landsbygdsområden. Detta krävs för att människor ska kunna knyta ihop boende och arbete, nå grundläggande servicefunktioner, driva företag, utöva fritidsaktiviteter etc.

Förutsättningarna för olika kommunikationsformer är delvis annorlunda i landsbygder än i tätorter och städer. Verksamheter och boende är mer utspridda och det finns färre personer per kilometer väg, järnvägsräls, bredbandsfiber eller per mobiltelefonmast. Det gör det svårare att finna effektiva kommunikationslösningar.

Samtidigt finns många företag med stor betydelse för hela Sveriges ekonomi i landsbygdsområden. Många och tunga transporter av råvaror och bearbetade produkter är vanliga. Naturresurser som utvinns inom exempelvis jordbruket, skogsbruket och gruvnäringen ger stora exportinkomster.

Företag i landsbygdsområden har också ett stort och ökande behov av att hantera och överföra information. Tillgängliga och robusta elektroniska kommunikationer med hög överföringskapacitet är i dag en grundläggande förutsättning för hållbar tillväxt, sysselsättning och företagande, liksom för att förenkla vardagen för människor i alla delar av Sverige.

Även om den folkbokförda befolkningen i många landsbygdsområden har minskat under de senaste decennierna visar flera studier att närvaron av människor på landsbygden ökar. Det beror dels på att allt fler människor bor på olika platser under året och dels på att antalet besökande i landsbygdsområden ökar. Här har svenska fjäll-, skärgårds- och andra landsbygdsområden mycket att erbjuda. Genom

attraktiva miljöer bidrar landsbygderna även till utvecklingen i städer och tätorter, genom att hela den lokala arbetsmarknadsregionens dragningskraft stärks.

I skärgårdsområden tillkommer utmaningar som ska hanteras, till exempel behöver kommunikationerna anpassas till långa sträckor över öppet vatten eller periodvis is. Sammantaget ställer förhållandena i landsbygderna höga krav på flexibla kommunikationslösningar och en robust och tillgänglig infrastruktur med bra kapacitet.

Exempel på åtgärder:

- Sammanlagt 265 miljoner kronor har anslagits under åren 2008–2011 för att främja anläggning av bredbandsinfrastruktur (s.k. samförläggning av kanalisation).
- Inom landsbygdsprogrammet finns möjligheter att genomföra insatser som främjar tillgången till lokal service och infrastruktur.
- Staten bör, i samverkan med berörda aktörer, även fortsatt bidra till att uppnå robusthet och tillgänglighet rörande infrastruktur för elektroniska kommunikationer i de delar där de kommersiella aktörerna inte gör detta.
- Europeiska kommissionen har föreslagit förstärkningar av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling som bl.a. syftar till att utveckla bredbandstäckningen i landsbygdsområden. Ett beslut väntas under våren 2009.
- Den statliga planeringsramen för åtgärder i transportinfrastrukturen har lagts fast till 417 miljarder kronor för perioden 2010–2021. Till 2021 ska dagens standard kunna upprätthållas och förbättras. När medlen ska fördelas på åtgärder ska livskraftiga landsbygder vara en av utgångspunkterna.

- I planeringen av transportinfrastrukturen för 2010–2021 läggs större tyngd vid regionernas prioriteringar.
- Vilka lågtrafikerade järnvägar som ska rustas upp till högre standard och vilka förändringar som kan genomföras för det finmaskiga järnvägsnätet bör analyseras.
- Medlen för statlig medfinansiering av enskilda vägar och enskilda färjelinjer ökade under 2008 med 100 miljoner kronor. För 2009 har ytterligare 150 miljoner kronor anslagits. I planeringen av transportinfrastrukturen 2010–2021 ska möjligheten att tillföra ytterligare medel övervägas.
- Vägverket genomför sedan en tid tillbaka en bred översyn av frågor som rör de enskilda vägarna, bland annat för att frigöra resurser och bli ett bättre stöd till väghållare.
- Inom ramen för den s.k. Närtidssatsningen kommer under 2009 ytterligare 400 miljoner kronor att användas till tjälsäkring och bärighetshöjande åtgärder i det statliga vägnätet. De sammanlagda medlen för detta ändamål uppgår därefter till 1,765 miljarder kronor under 2009. Åtgärderna kommer även landsbygdsområden till del.
- Regeringen har tillsatt en utredning som ska se över lagstiftningen inom kollektivtrafikområdet. Den ska bland annat analysera hur möjligheterna till en väl fungerande och kostnadseffektiv kollektivtrafik i landsbygder kan förbättras.
- Ett nationellt handlingsprogram för kollektivtrafikens långsiktiga utveckling, "KOLL framåt" genomförs. I programmet identifieras ett antal åtgärder för att främja kollektivtrafiken i landsbygder.
- Elförsörjningen har en mycket stor betydelse för samhällets funktion. Distributionen av el är särskilt sårbar i landsbygder. Därför pågår ett omfattande arbete för att göra elnätet mer störningssäkert.
- Elskatten för hushåll m.fl. har i många landsbygdsområden sänkts med ytterligare 3,0 öre/kWh från 2008.

4.5 Attraktiva landsbygder med stora naturresurser och ökat lokalt inflytande

Regeringen vill öka alla människors makt över sin vardag och deras möjligheter att påverka samhället. Människor på landsbygden har ofta ett stort engagemang för sin bygd. Det är viktigt att landsbygdsbefolkningens röst hörs och att ungdomars engagemang, intressen och kunskaper tas till vara för att utveckla landsbygderna.

Föreningslivet är ofta en stark ekonomisk och social kraft, som genom initiativ och ideellt arbete synliggör landsbygderna och främjar utvecklingen. Till exempel är idrottsrörelsen ofta en viktig del av många landsbygders föreningsliv. På små orter har föreningar en viktig roll, inte bara för barns och ungdomars aktiviteter och fritid, utan för hela bygden.

Många upplever landsbygderna som attraktiva miljöer att bo i eller besöka under längre eller kortare perioder. Attraktiviteten hänger ofta samman med natur- och kulturmiljön.

Landsbygdernas särskilda förutsättningar och möjligheter förbises och underskattas många gånger i politik och samhällsplanering. Regelverken för den fysiska planeringen och markanvändningen blir allt viktigare för landsbygdernas invånare. Deras möjligheter att medverka i och påverka planeringsprocesserna upplevs ofta som svaga. Regeringens avser att förbättra dessa förutsättningar.

Markanvändningen genomgår hela tiden stora förändringar. Jord- och skogsbruket blir till exempel allt viktigare för produktion av biomassa för bland annat energiändamål. Många andra landsbygdsföretag är också markberoende, till exempel de som arbetar med landsbygdsturism, jakt och fiske, vindbruk eller med att tillhandahålla tjänster och kollektiva nyttigheter. Konsekvenserna för landsbygdernas fö-

retagande och boende måste noga prövas innan förändringar sker av regler som påverkar ägande- och nyttjanderätten för mark och vatten.

Möjligheterna att bruka utan att förbruka naturresurserna för att skapa tillväxt och arbetstillfällen i hela Sverige ska utvecklas. Krav på åtgärder för att säkerställa en hållbar utveckling, formulerade som miljö kvalitetsmål eller skötsel-mål för att bevara natur- och kulturvärden, ger också nya affärsmöjligheter för landsbygdens företagare.

Exempel på åtgärder:

- Regeringen avser att lämna förslag om den framtida folkrörelsepolitiken under 2009. Förutsättningarna för landsbygdens föreningsliv ska beaktas.
- Regeringen har träffat en överenskommelse med idéburna organisationer inom det sociala området samt Sveriges Kommuner och Landsting om hur samarbetet mellan staten och den ideella sektorn ska utvecklas inom det sociala området.
- Regeringen har lämnat förslag till riksdagen om det framtida stödet till idrotten.
- Bidragen till Riksorganisationen Hela Sverige ska leva och Skärgårdarnas Riksförbund har ökat.
- Den lokala nivåns roll i genomförandet av landsbygdsprogrammet 2007-2013 är stark genom att beslut om projektstöd fattas i lokala beslutsgrupper. Så kallade Leadergrupper kan årligen fördela ca 340 miljoner kronor av offentliga medel till lokalt utvecklingsarbete.
- Ungdomsinflytande på lokal nivå stöds genom bl.a. Leaderarbetet. Ett nationellt ungdomsnätverk bildas inom ramen för Leader. En analys sker av om ungdoms-

perspektivet har getts tillräckligt utrymme i genomförandet av landsbygdsprogrammet.

- Lokala föreningars och gruppers roller i den fysiska planeringen ska lyftas fram i det fortsatta arbetet med plan- och byggfrågorna. En plan- och bygglagsproposition avses lämnas till riksdagen under 2009.
- Riksintressebegreppet och dess betydelse för hushållningen med den goda jordbruksmarken analyseras för närvarande av Miljöprocessutredningen.
- Regeringen har nyligen överlämnat förslag till riksdagen om ett utvecklat och förnyat strandskydd, "Strandskyddet och utvecklingen av landsbygden". Genom förslagen fullföljs en politik för såväl utveckling av landsbygder som för skydd av naturmiljöer. Det föreslås bli lättare att få bygga i områden med god tillgång till stränder för att främja landsbygdsutveckling.
- Under perioden 2007–2013 används årligen cirka 1 miljard kronor inom landsbygdsprogrammet för köp av natur- och kulturmiljötjänster av lantbrukare. Totalt anslås cirka 3,5 miljarder kronor årligen till miljöåtgärder inom programmet.
- Cirka 260 miljoner kronor anslås årligen för kulturmiljövård. Varje år får cirka 2 000 projekt bidrag för bl.a. vård av värdefull bebyggelse och värdefulla kulturlandskap.
- Ett förslag till nationellt viltövervakningsprogram ska utarbetas. Åtgärder för en förbättrad vildsvinsförvaltning förbereds också.
- Förslag om rovdjursförvaltningen avses lämnas till riksdagen under 2009. Under 2009 utökas också viltskadeanslaget med 20 miljoner kronor och länsstyrelserna

får medel för bl.a. kompetenshöjande åtgärder för en regionaliserad förvaltning av rovdjursstammarna.

4.6 En "landsbygdssäkrad" organisation

Ett framtida effektivare arbete för att ta till vara och stärka landsbygdernas utvecklingskraft kräver insatser av många aktörer på olika samhällsnivåer. En fortsatt förbättring av samordningen av nationella insatser och frågor som har betydelse för tillväxt och utveckling i Sveriges landsbygder ska prioriteras. På så sätt kan en ökad effektivitet och ett bättre resursutnyttjande uppnås.

Regeringen avser att, i de frågor där det är relevant, på ett bättre sätt än hittills införliva landsbygdsperspektivet som en naturlig del i alla politiska områden och skapa mervärden genom samverkan mellan olika områden. Även samverkan med andra länder, t.ex. inom Norden, behöver utvecklas.

Exempel på åtgärder:

- Regeringen avser att även i fortsättningen föra en aktiv och kontinuerlig dialog med medborgare, näringsliv, ideella organisationer och berörda myndigheter, för att vidareutveckla en helhetssyn och säkerställa en god förankring av det fortsatta arbetet med landsbygdsfrågor.
 - Statssekreterare från Näringsdepartementet och Jordbruksdepartementet kommer att leda en arbetsgrupp med syfte att uppmärksamma initiativ och arbetsätt som är strategiska för landsbygdernas utveckling och tillväxt samt stödja andra departement i deras arbete med landsbygdrelaterade frågor.
 - Två nya myndigheter, Tillväxtverket och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, ska från den 1 april 2009 bland annat ansvara för landsbygdsfrågorna inom den regionala tillväxt- och näringspolitiken.
- Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet har från och med 2009 i uppdrag att utföra kvalificerade ekonomiska analyser inom Jordbruksdepartementets ansvarsområden, bl.a. om landsbygdsutveckling. Detta arbete kompletterar analysverksamheten vid t.ex. Jordbruksverket.
 - Ett utökat nordiskt samarbete kring landsbygdsfrågor ska ske inom ramen för Nordiska ministerrådets arbete, bland annat har en arbetsgrupp för landsbygdsutveckling bildats, vilken leds av Regeringskansliet (Näringsdepartementet).
 - Uppföljningar av regionala insatser för olika landsbygder ska genomföras, i syfte att sprida kunskap och goda exempel.
 - En halvtidsutvärdering av landsbygdsprogrammet ska göras under 2010. En särskild uppföljning kommer att ske av erfarenheterna av lokala utvecklingsstrategier och Leadergruppernas arbete.

Genom arbetet med denna skrivelse har regeringen tagit ett unikt samlat grepp om landsbygdsfrågorna. Sveriges landsbygder har långsiktigt goda utvecklingsförutsättningar som ska tas till vara bättre än tidigare för hela Sveriges utveckling och hållbara tillväxt. Där finns attraktiva miljöer för såväl företagande, besökande som boende. Efterfrågan på landsbygdernas särskilda tillgångar och produkter växer också långsiktigt, till exempel på natur- och kulturmiljöer och förnybara energiråvaror.

I skrivelsen redogörs i första hand för de viktigaste strategiska åtgärder som regeringen har genomfört och som förbereds. Åtgärderna är främst inriktade mot att öka förutsättningarna att driva företag, arbeta och bo i Sveriges landsbygder. Ett enkelt, självklart och lönsamt företagande, en väl utvecklad infrastruktur, en god servicenivå, ett betydande lokalt inflytande och goda utbildningsmöjligheter är exempel på grundförutsättningar som de strategiska insatserna ska bidra till att utveckla. Vidare presenteras organisatoriska åtgärder som ska säkerställa ett fortsatt starkt engagemang för landsbygdsfrågorna.

REGERINGSKANSLIET

www.regeringen.se

